

פְּתִיבִי הַנְּתִיבִים

ג

תשובות ומכתבים
של רבי עמרם אבורביע זצ"ל,
שהשיב לשואליו,
וכן הסכמות, דברי ברכה וכו',
שלא הובאו בִּיתָה "נְתִיבֵי-עַם".
ערכתיים וקבצתיים למקום אחד,
למען ירוץ קוֹרָא בו (חבקוק ב, ב).
יצא לאור לראשונה,
ביום ז' טבת, יום פטירתו של רבי עמרם זצ"ל.
יה"ר שיהא לימוד זה לזכרו,
לע"נ הטהורה, ולזיכוי הרבים,
ללמוד ולהשכיל, לשמור ולעשות.

אברהם תורגמן, אפרת

• **האם גבאי בתי הכנסת/מוסדות צבור חייבים למסור דו"ח על כספי הקהילה, תרומות, הכנסות והוצאות וכו'?**

פסק בשו"ע [יו"ד הל' צדקה סימן רנז ס"ב]: **ואין מחשבין** בצדקה עם גבאי צדקה, ולא בהקדש עם הגזברים, שנאמר: **ולא יחשבו** את האנשים, אשר יתנו את הכסף על ידם, לתת לעשי המלאכה, כי באמנה הם עשים¹ (מל"ב יב, טז).

וכ"פ הרמב"ם [הל' מתנות עניים ט, יא]: **ואין מחשבים** בצדקה עם גבאי צדקה, ולא בהקדש עם הגזברין, שנאמר: **"אך לא יחשב אתם, הכסף הנתן על ידם, כי באמונה הם עשים"**² (מל"ב כב, ז).

אבל העיר [שם] הרמ"א: **ומ"מ כדי שיהיו נקיים מה' ומישראל"** (במדבר לב, כב), **טוב להם ליתן חשבון** (טור). וכל זה בגבאים הכשרים, אבל מי שאינו כשר, או שנתמנה באלמות וחזקה, צריך ליתן חשבון, וה"ה בכל ממונים על הצבור. (מהרי"ו סימן קע"ג).

• ומדוע טוב להם ליתן חשבון?

כי מי לנו גדול ממשה רבינו ע"ה, שדרשו [שמות רבה נא, א] עליו את הפסוק: **"איש אמונות רב ברכות..."** (משלי כח, כ): **"איש אמונות" - זה משה שהוא נאמנו של הקב"ה... ואע"פ שהיה משה גזבר לעצמו הוא קורא לאחרים ומחשב על ידיהם**, שנאמר: **"אלה פקודי המשכן... אשר פקד על פי משה"** אין כתיב כאן, אלא **"אשר פקד על פי משה"** - ע"י משה, **"ביד איתמר בן אהרן הכהן"** (שמות לח, כא).

וכן שנו רבותינו [משנה שקלים ג, ב]: אין התורם נכנס [לתרום את הלשכה], לא בפרגוד חפות, ולא במנעל, ולא בסנדל, ולא בתפלין, ולא בקמיע, שמה יעני, ויאמרו: **"מעון הלשכה העני"**; או שמה יעשיר, ויאמרו: **"מתרומת הלשכה העשיר"**. **לפי שאדם צריך לצאת ידי הבריות כדרך שצריך לצאת ידי המקום**, שנאמר: **"והייתם נקים מה' ומישראל"**, ואומר: **"ומצא חן ושכל טוב, בעיני אלקים ואדם"** (משלי ג, ד).

• **סיכום:**

אם בגבאים כשרים עסקינן, הרי שלא חייבים למסור דו"ח לציבור, ומ"מ **טוב וראוי** שיעשו כן כדי לא לעורר עליהם חשד כלשהו ויצאו ידי חובת הכל, אלקים ואדם ויתקיים בהם הכתוב: **"והייתם נקים מה' ומישראל"**.

ואין הדבר קשור דוקא לגבאי צדקה, אלא הוא הדין לכל מוסדות הציבור שנתמכים בכספי הציבור, תרומות וכו"ב ראוי ונכון שמזמן לזמן יתנו דו"ח מפורט על הנעשה בכספים אלה ע"מ להיות נקיים מכל חשד.

ולהלן דוגמא למופת ולחיקוי של אחד מהמוסדות שקיבל תמיכה בלתי רגילה מאנשים פרטיים ומגופים שונים, הן בכסף והן במוצרי מזון, ביגוד וכו' והגיש לקהל התורמים דו"ח מפורט ומסודר בסדר מופתי של כל התרומות ואך זאת שם לנגד עיניו כפי שמובא (להלן) בפתח הקובץ **רשימת הנדבות** זו"ל: למען קיים הפסוק **"והייתם נקים מה' ומישראל"**.

¹ נאמר לגבי חיזוק בדק הבית בתקופת מלכות יהואש והכתוב מעיד שלא דרשו חשבון מן הגזברים לגבי הכסף שקיבלו, מכיון שניהלו הכל בנאמנות, באמת ובתום לב.

² נאמר כנ"ל בתקופת מלכות יאשיהו והרמב"ם סמך דבריו דוקא על פסוק זה.

א. שם הקובץ (על הכריכה)

ר ש י מ ת

הנדבות מבת־הכנסיות

בארבעת ראשי השנים

ת"ש תש"א תש"ב ותש"ג

וחשבון קצר וכללי של

בית חנוך־יתומים

ה כ ל י

מאלול תרצ"ט עד אלול תש"ג

נוסד תרס"ב

פציה"ק ירושלים תובכ"א

דפוס, קרימה, ירושלים

אחים יקרים!

אתים יקרים !

חלפו ארבע שנות מלחמה עולמית. שנות הרס וחורבן קהילות עמנו באירופה תחת ידי עריצים.

משך כל הזמן, קיטו לשפור המצב, אך עינינו רואות כי מיום ליום הזכר מאמרה, ועד מזו לא נגיש לכם את דו"ח המוסד? לכן אמרנו להגיש לכם הפעם את דו"ח המוסד למשך ארבע השנים שעברו מאלול תרצ"ט עד אלול תש"ג. למען קיים הפסוק והיחס נקים מהו ומישראל.

מוסדנו הגדיל את עורתו ליתומים ולאומנות במשך תקופה זו, ואנחנו מקיים כי גם אתם תגדילו את עורכם למוסד חסד זה למען יוכל להמשיך בתפקודו, תפקיד הקדוש להקד יתומים אומללים על ברכי הרת והלאומנות. ביום הקדוש הזה ראש השנה, העלו על לבבכם את יכרון היתומים העוברים האלה ותרמו ביד רחבה לקיום המוסד **בית חנוך יתומים** בירושלים, ובזכות המצוה הזאת יסלק ה' מעליכם ומעל כל עמי ישראל את חרון אפני, היכתבו ותחתמו בספר החיים והשלום ורחונו כמו עניכם בשוב ה' את שיבת ציון ובביאת נואל צדק בכ"א.

כעתירת ידידיכם מזכיריכם ומכבדיכם

נשיא ומנהל בית חנוך יתומים הכללי

חלפו ארבע שנות מלחמה עולמית³, שנות הרס וחורבן קהילות עמנו באירופה תחת ידי עריצים⁴.

משך כל הזמן, קוינו לשיפור המצב, אך עיננו רואות כי מיום ליום היוקר מאמיר⁵, **ועד מתי לא נגיש לכם את דו"ח המוסד?**

לכן אמרנו להגיש לכם הפעם את דו"ח המוסד למשך ארבע השנים שעברו מאלול תרצ"ט עד אלול תש"ג, **למען קיים הפסוק : "והייתם נקים מה' ומישראל"**.

...

כעתירת ידידכם,
מוקירכם ומכבדיכם
נשיא ומנהלי

בית חינוך יתומים הכללי

³ מלחמת העולם השניה - י"ז אלול ה'תרצ"ט - כ"ה באייר ה'תש"ה [1939-1945].

⁴ מקובל על מרבית ההיסטוריונים שמלחמת העולם השנייה הייתה **הקטלנית מכולן**. מספר האבדות בנפש בין 50 ל-90 מיליון. מיליוני פליטים. קריסת הכלכלה. הרס רב בעקבות ההפצצות [עיין ערך מלחמת העולם השניה בויקיפדיה].

⁵ עולה וגדל.

הרשימה מסודרת ומפורטת ערוכה לתלפיות מראש ועד סוף. בעמודים הראשונים (1-8) **תודה מיוחדת**⁶ לכל אלו שתרמו מוצרי מזון, ביגוד, חומרי ניקיון, מצות לפסח, ציוד לחימום ובישול ועוד.

דוגמא מהעמוד הראשון :

תודה מיוחדת

להא' הנכ' מר מ. פרידנברג הי"ו. מבקר חשבונות מוסמך מאת ממשלת ארץ-ישראל בעד תרומתו היקרה בוותרו על שכר טרחתי בעד בקור חשבונות שכר דירה מהקדשות המוסד לתקופת 4 שנים האחרונות.

למר בנימין לוינסון הי"ו. נשיא לשכת מצפה. בעד 32 יארד בד חאקי ובעד 20 כתנות לילה.

למר יצחק בנבניסטי הי"ו. בעד תרומה שבועית של 14 ק"ג לחם מדי שבוע בשבוע החל מראש השנה תש"א.

לחברת יצהר בע"מ. בעד תרומה חדשית של 5 ליטר שמן מדי חדש בחדשו. החל מחדש אלול תש"ב.

לחברת שמן חיפה. סניף ירושלים : בעד פח אחד שמן סו" של 16 ק"ג לפסח ת"ש.

בעד 1 פחית שמן של 10 ק"ג ו-80 חתיכות סבון כשר לסוכות ולפסח תש"א. וכן כל פסח וסוכות.

לועד עדת הספרדים בעד 60 חבילות מצה בני 1 רוטל לפסח ת"ש. בעד 30 רוטל מצה לפסח תש"א.

בעד 50 כרטיסי מצות שתמורתם נתקבלו 2.500 לא"י לפסח תש"ב.
" " " " " 3 " " " " " תש"ג.

להמועצה האי של נשי הדסה באמריקה :

4.7.40 — בעד 8 סדינים, 25 צפיות, 70 חולצות, 30 זוגות גרביים, 10 סודרים, 23.9.40 — בעד 20 סודרים, 28.1.41 — בעד 120 צפיות, 50 מכנסים, עליונים, 3 חולצות טריקו, 37 זוגות גרביים, 11.3.41 — בעד 17 חתיכות בר, 30 סדינים, 35 חולצות, 12 מגבות, 30.10.41 — בעד 25 סדינים, 45 צפיות, 54 חולצות, 50 סודרים, 50 זוגות גרביים, 5.1.42 — בעד 55 צפיות, 8 שמיכות צמר, 5.7.42 — בעד 10 סדינים, 12 צפיות, 18 חולצות, 8 חתיכות בד למעילים, 24 חולצות מוסלין, 6 מגבות תורקות, 6.10.42 — בעד 60 סודרים, 60 חולצות, 36 מכנסי מנסורי תחתונים, 36 כתנות מנסורי תחתוניות.

לצרכי מכללת ע"י ועד הקהלה העברית באמצעות אלישר. תשרי ת"ש 1 לא"י, ט"ו כסלו ת"ש 4 לא"י, כ"ט כסלו ת"ש 5 לא"י, ב' אדר א' ת"ש 2 לא"י, כ"ד אדר א' ת"ש 2 לא"י.

⁶ כנראה שתרומות אלו חסכו מהנוגעים בדבר טירחה גדולה וזמן רב, כי קיבלו הספקה לשימוש מידי לנזקקים ולאורך זמן.

ד. רשימת ההכנסות מבתי הכנסת בירושלים:

מעמ' 9 ואילך מופיעה רשימת ההכנסות מתרומות **כספיות** מבתי הכנסת בעיר ירושלים עיה"ק. ונתעכב מעט על אחד מהם, בית הכנסת "**זכור לאברהם**", ע"ש של **הרב אברהם אביכור** ז"ל. נולד במרוקו בשנת 1866 וכילד התייתם מאביו ואמו בחרה לעלות ארצה. בשנת 1892 נשלח לצפון אפריקה כשד"ר עד שנת 1928 שחזר ארצה ונתמנה לנשיא העדה המרוקאית. את ביתו בנה ברוממה ובבית נבנה גם בית כנסת הנ"ל. כאשר בנו את בית הכנסת בשכונת מחנה-יהודה בשנת 1940 קראו לו גם "זכור לאברהם" ע"ש.

גם מבית הכנסת הזה העלו תרומה נכבדה לבית חינוך היתומים ומפורטת להלן רשימת התורמים וביניהם דמויות ידועות ומפורסמות.

ה. סדר ומבנה הרשימות :

מיל לא"י	
1,530	ביהכנ"ס שבבית הגאון הראש"ל וראש רבני אי"י
	כמוהר"ר בן ציון מאיר חי עוזיאל שליט"א (ת"ש)
	1. במרכז העמוד – שם בית הכנסת התורם : ביהכנ"ס שבבית הגאון וכו'.
	2. בסוגריים, התאריך : ת"ש.
	3. בראש העמוד, מימין - שם המטבע מאותה התקופה : מיל לא"י.
	4. ומתחתיו - סך התרומה שנתקבלה מאותו בית הכנסת : 1,530 מיל.
50 מיל, האדון שמואל שפחה 100 מיל, האדון ציון מרת 50 מיל, האדון יוסף	
17,485 ס"ה	— 9 —

מיל לא"י	הכנסה
17,485 ס"ה מעל"ד	
	5. בתחתית העמוד, מימין – סיכום כל ההכנסות שנזכרו לעיל : 17,485.
	6. בעמוד הבא, למעלה מימין – ס"ה מעל"ד = סך הכל מעבר לדף, סך התרומות שנזכרו בעמוד הקודם : 17,485.

הרה"ג רפאל עזריאל 500 מיל. ד"ר נחום קורקידי 680 מיל. האדון חיים הראיה ורעיתו ואמו 200 מיל. האדונים: יעקב נסים מזרחי, יצחק יאודאיווה ובנו אריה, אברהם יאודאיווה—כ"א 180 מיל. האדונים: רבנו עזריאל, יהושע עלוש, יצחק בן משה ורעיתו—כ"א 100 מיל. האדונים: יצחק מלכו, שמואל כהן, מיוחס לוי, שלמה קרקו, דוד שם טוב, יעקב אליאסוף, נסים בן משה, שלמה מזרחי, נסים מזרחי — כ"א 50 מיל. הרבנית מרים מאיר 500 מיל. הגברות: שמה נסים, לאה מזרחי, גב' יעקב ^{ניסים} נסים מזרחי—כ"א 100 מיל.

7. בכל רשימה מזכיר תחילה את האנשים, ומקדים את שמות הרבנים ואחריהם האדונים : **הרה"ג רפאל עזריאל... האדונים : יעקב נסים מזרחי...** ומסיים בתרומת הנשים [הגברות] : **שמחה ניסים...**

8. בכל רשימה, מתחיל עם הסכום הגדול ואח"כ בקטן ממנו וכן הלאה, למשל :
יעקב ניסים מזרחי... כ"א 180 מיל... ואחריהם כ"א 100 מיל...

9. בעמ' 15-16 רשימת התורמים מבית הכנסת "זכור לאברהם" ובתוכם : **הרב עמרם אבורביע ז"ל** וכן **הרבנית אבורביע ז"ל**.

18.325 בית הכנסת זכור לאברהם לעדת המערבים

(ת"ש תש"א, תש"ב, תש"ג)

הרה"ג הראב"ד כסוהר"ר אברהם אביכזר יצ"ו 500 מיל. האדון מרדכי בואינוס 1.600 מיל. האחים יצחק ומשה שוישה 1.250 מיל. העו"ד אהרן מני 1 000 מיל. האדון הפאל משה סיתון ורעייתו 800 מיל. האדונים : ישראל אזאוו, אברהם פוליש, יוחנן עזרא לוי, אהרן סבאג, הרב **עמרם אבורביע**, אהרן פרייה, שמעון מנחם — כ"א 100 מיל. האדון אליהו אבוטבול 90 מיל. האדונים : מרדכי בכר משה, הרב חיים בג'איו, מאיר מיל. הגברת פריחה זינו 125 מיל. הגברות : **הרבנית** סעדה שלוש, ויקטוריה מנחם, חנה אלפאסי, מרקאדה בג'איו, שמחה דהאן, וידת שמחה, **הרבנית אבורביע** — כ"א 100 מיל. הגברות : אסתר אזולאי, מול אסולין, נעמי לוי, דיאמאנטי לוי, דיקיסיה בן

10. ולא זו בלבד, רבי עמרם זצ"ל הוא איש חסד ושמו מופיע ברשימה נוספת (עמ' 39) מבית הכנסת **בית וגן** :

1.797 ביהכנס"ס בית וגן (תש"ב, תש"ג)

האדון שלמה אנגיל 500 מיל. האדון משה עיני 270 מיל. האדון שבתי אלכשטט 102 מיל. האדונים : מתתיה סתהון, ברוך אשכנזי, מסעוד בן שמעון, אברהם פרנס, יעקב לופיס, אהרן שרים — כ"א 100 מיל. האדונים : ר' **עמרם אבורביע**, יצחק אנגיל, נחמן, דוד שרים, משה סתהון, עזרא קבאסו — כ"א 50 מיל. האדון

11. וברשימה נוספת (עמ' 22) מבית הכנסת "**אור זרוע**" מופיעים גם **שלמה אבורביע**, וכן **אברהם מיימאראן ואשתו** :

8.925 ביהכנס"ס אור זרוע (ת"ש, תש"א, תש"ב, תש"ג)

האדון אלפרד קפון 1.000 מיל. האדון ירדיה אבולעפיה 750 מיל. הרב בכוח ג'וניאו 500 מיל. האדון דוד אברהם קורקוס 440 מיל. האדונים : יעקב שמרית,

→ 23 מתוך 73 ←

332.361 ס"ה מעל"ד

אברהם מיימאראן ואשתו, נסים חיון, יצחק עג'מי — כ"א 75 מיל. האדון מאיר כהן 55 מיל. האדונים : משה חיים דרויש, עזרא גזולי ובניו, דוד עמר, מסעוד סמאן, בנימין אשכנזי, יצחק סורנאגה, משה יוני, **שלמה אבורביע**, מלמן מנצור, יהודה לוי, שלמה סורנאגה ובניו — כ"א 50 מיל. האדונים : יוסף שבתי לוי, יוסף חפץ, ברוך שמואל, בוליסה קלדרון, רחל בן דוד, מקאס קפילוסו — כ"א 75 מיל. הגברות : שרה ולטר, יהודית גזולי, גב' מריגודה יוסף, רבקה **אבורביע**, פירלה דאסה, גב' אברהם מיימאראן, מול ערוסי, סעדה מליח, לונה צרפתי, חנה כהן — כ"א 50 מיל. הגברות :

עש"ק, טו"ב בטבת ה'תשפ"א